

*Олег Сербін,
зав. відділу наукового
опрацювання
документів НБУВ,
канд. іст. наук,
с.н.с.*

*Ігор Перенесієнко,
м.н.с. відділу наукового
опрацювання документів
НБУВ,
аспірант*

Класифікація Двокрапкою та її автор – взаємозв'язок в еволюційності епохи

В публікації представлено історію розвитку та аналітичний огляд Класифікації Двокрапкою крізь призму дослідження постаті її автора – Шіалі Ранганатана. Встановлено основні структурні властивості даної класифікації в контексті практичного використання її концептуальних можливостей. Зроблено висновок щодо сучасного стану та перспектив фасетної класифікації в професійній систематизаційній практиці.

Ключові слова: *Класифікація Двокрапкою, Ранганатан, фасет.*

Классификация двоеточием и ее автор - взаимосвязь в эволюционности эпохи

В публикации представлена история развития и аналитический обзор Классификации Двоеточием сквозь призму исследования личности ее автора – Шиали Ранганатана. Определены основные структурные свойства данной классификации в контексте практического использования ее концептуальных возможностей. Сделан вывод о современном состоянии и перспективах фасетной классификации в профессиональной систематизационной практике.

Ключевые слова: *Классификация Двоеточием, Ранганатан, фасет.*

Colon Classification and its author - the relationship in evolutionary of age

The publication presents the history of analytical review and Colon classification through the prism of the research of author's personality – Shiali Ranganathan. It is determined the main structural features of this classification in the context of the practical use of its conceptual possibilities. It is concluded that the current state and prospects of faceted classification in professional systematic practice.

Keywords: *Colon Classification, Ranganathan, facet.*

В одній зі статей видання «Current Comments» в 1984 р. Шіалі Рамамріта Ранганатана названо батьком індійської бібліотечної науки. Символічно, що таке визнання світової наукової спільноти було висловлено через кілька місяців після трагічної загибелі Індіри Ганді. Саме в цей час світ звернув свої погляди на Індію, намагаючись зрозуміти феномен цієї держави, спробувати спрогнозувати її подальше майбутнє. Одні засуджували захоплення Золотого храму в Амрітсарі, інші возвеличували Індіру Ганді, справедливо відзначаючи її успіхи на чолі країни. Саме тому, в непростий для Індії час, подібна висока оцінка заслуг не політика, не військового чи релігійного діяча, а науковця Шіалі Рамамріти Ранганатана є надважливою – своєрідним включенням бібліотекознавця до вічного пантеону великих індусів. Цим і продиктована актуальність даного дослідження, коли об'єктом є фасетна класифікація як свідчення унікальності постаті Ранганата, а предметом є історія розвитку принципів та структури даної класифікаційної системи в контексті еволюції професійно-наукового рівня визначного бібліотекаря. Метою є окреслити історичні віхи розвитку та здійснити аналітичний огляд Класифікації Двокрапкою крізь призму дослідження постаті її автора – Шіалі Ранганатана

Шіалі Рамамріта Ранганатан народився 9 серпня 1892 р. у містечку Шіалі (Shiyali, сучасна назва міста Sirkazhi) округу Мадрас (нині територія штату Таміл-Над) на півдні Індії [12]. Забігаючи наперед, відзначимо - заслуги науковця в справі бібліотекознавства будуть настільки високо оцінені в майбутньому, що цей день проголосять державним святом – Національним Днем Бібліотек Індії.

Родина Ранганатана не мала великих статків, проте батьки спромоглися дати сину освіту. В 1908 р. юнак з відзнакою закінчив повну середню школу і продовжив навчання далі. В Християнському коледжі Мадрасу Шіалі Ранганатан здобув вищу математичну освіту. В 1913 р. отримав ступінь бакалавра, а в 1916 р. - магістра математики [2, С. 4]. В 1917 р. Шіалі

Рамамріта Ранганатан закінчив педагогічний коледж у Сайдапеті після чого отримує право розпочати педагогічну діяльність [2, С. 4].

На той момент, здавалось, саме викладацька діяльність, стане справою його життя. Справді, протягом п'яти років він викладає математику в університетах країни: Мангалору (Mangalore), Коїмбатура (Coimbatore) і Мадрасу (з 1996 р. Chennai). Будучи професором математики, Ранганатан опублікував декілька статей з історії цієї науки та вищої алгебри (топології) [6, С. 1]. Перепоною викладацькій діяльності не стала навіть вада мови – заїкання. Шіалі Ранганатан поступово, шляхом постійної і методичної роботи над собою, успішно її подолав.

В 1924 р. в Мадраському університеті створено посаду голови університетського бібліотекаря. Новий очільник мав в майбутньому розвинути та впорядкувати книжкову колекцію закладу. Проте зі списку довжиною в 900 потенційних претендентів на посаду, жоден не мав бібліотечної освіти [9].

Вибір було зупинено саме на Шіалі Ранганатані, з огляду на його ґрунтовні теоретичні наукові дослідження, котрі демонстрували здібності і вміння професійного підходу до вирішення наукових питань. Щоправда, обов'язковою умовою призначення на посаду стало здобуття бібліотечної освіти та опанування сучасних методик бібліотечної справи. На той момент єдині знання теорії бібліотекознавства Шіалі Ранганатан отримав зі статей Британської Енциклопедії (Encyclopædia Britannica), видання хоча і поважного, але не здатного замінити фахову освіту [12].

Шіалі Ранганатан рік навчається в Університетському Коледжі Лондона (англ. University College London, UCL). На веб сторінці DIS (Department for Information Studies) - Відділенні інформаційних досліджень, структурній ланці коледжу, окрім підкреслення ролі факультету, важливості кваліфікації котру отримують його студенти, відзначено персональну роль індійця у становленні профільного для DIS наукового напрямку: «Організація знань є одним з основних складових навчання і досліджень в DIS з моменту

створення цієї школи. Вона має довгу історію лідерства у розвитку англо-американської традиції, і включаючи в себе здобутки деяких надзвичайно видатних імен в каталогізації та класифікації, а також в галузі науки і пошуку інформації, не останнім з яких є «SR Ranganathan», який був студентом школи в 1920 -х роках» [10].

Під час навчання в Англії Ранганатан зустрічає Бєрвіка Сайєрса (W. C. Bervick Sayers, 1881–1960), видатного британського бібліотекаря Кройдєнської бібліотеки. Останній у той час викладав у Університетському коледжі Лондона теорію бібліотечної класифікації. Спількування з настільки відомою персоною тогочасного бібліотечного наукового бємонду та його підтримка фахівцем наукових пошуків бібліотекознавця початківця вплинули на професійне становлення Шіалі Рамамріти Ранганатана [9].

Повернувшись на Батьківщину, до Мадраса, індієць зайняв посаду керівника університетської бібліотеки, яку в подальшому очолював близько двадцяти наступних років з 1925 по 1944 р. Дослідник-бібліотекознавець Майк Стекєл (Mike Steckel) говорить про Шіалі Ранганатана того періоду: «з Англії в 1925 р. повернулася інша людина. Прагнення до створення бібліотеки та поліпшення бібліотечної справи стали його пристрастями» [15].

Підтвердження цих слів знайти не складно, адже протягом своєї подальшої праці Шіалі Рамамріта Ранганатан демонстрував послідовну фанатичну відданість бібліотечній справі, і на думку багатьох сучасників був справжнім трудоголіком. За два десятиліття у бібліотеці університету Мадрасу, той працював 13 годин на добу, сім днів на тиждєнь, не враховуючи час відпусток протягом цього часу. Одружившись в листопаді 1928 р., він повернувся до роботи в той же день, після святкового обіду після церемонії одруження [12].

Основними бібліотекознавчими роботами Шіалі Ранганатана були – «Прєлогємени бібліотечної класифікації», «П'ять законів бібліотечної науки», «Бібліотечна класифікація», «Теорія каталогізації». Всі ці праці

відзначаються оригінальністю викладення матеріалу, професійним висвітленням і вирішенням розглянутих у них проблем [11].

«П'ять законів бібліотечної науки» (1931) є класикою літератури з бібліотекознавства залишаючись актуальними і сьогодні. Ці положення коротко формулюють схему ідеального обслуговування та філософію організації більшості бібліотек сьогодення [14].

У контексті визначених «П'яти законів бібліотечної науки» Шіалі Ранганатан розглядав організацію бібліотеки зокрема всі галузі її роботи в цілому:

- 1.Книги – для користувача.
- 2.Кожному читачу його книгу.
- 3.Кожній книзі читача.
- 4.Бережи час Читача.
- 5.Бібліотека – організм, що зростає [5,С.37].

Інтерпретація п'ятого закону, вірогідно, сформульована в українському та російському перекладах не зовсім точно, що може викликати розбіжності у трактуваннях і творених на їх основі висновках. Наприклад дослідниця В. Копанєва у статті «Закони Ранганатана та Інтернет» констатує: «п'ятий закон визнає – зростання неминуче відбуватиметься і повинно систематично плануватися» [1].

Проте Е. Сукіасян висловлює сумніви з приводу такого варіанту перекладу. Науковець стверджує, що кількісно фонди бібліотек Заходу (Напевно, маються на увазі перш за все бібліотеки англomовного світу, оскільки вони використовують закони Ранганатана в оригіналі, уникаючи ризиків виникнення хиб трактування при перекладі) не ростуть: «директора библиотек в США практически всегда знают количественные параметры своих фондов – они с годами мало изменяются. Новая литература поступает, но в таком же количестве из фондов удаляется та часть, которая, подчеркну, в связи с поступлением новой оказывается излишней» [6, С. 2].

Відтак, логіка п'ятого закону Шіалі Ранганатана дослівно сформульованого науковцем як «The Library is a growing organism» піддається сумніву: «Разобравшись в повседневной тактике и перспективной стратегии, я прямо задал вопрос: «Значит ли это, что пятый закон Ранганатана не действует?». И получил ответ, который меня поразил. Мне объяснили: глагол to grow в его втором словарном значении означает усиливать, иначе говоря – улучшаться качественно, развиваться» [6, С. 2].

Значний вплив на теорію і практику бібліотечно-бібліографічної класифікації справила також «Класифікація двокрапкою» (Colon classification system). Шіалі Ранганатана. Перше видання класифікації вийшло в 1933 р., потім її неодноразово перевидавали постійно вдосконалюючи. Суть її термінологічно формулюється так: Фасетна класифікація (класифікація двокрапкою, аналітико-синтетична класифікація, класифікація Ранганатана) - це сукупність кількох незалежних класифікацій, що здійснюються одночасно за різними ознаками, в котрій: поняття представлені у вигляді перехрещення ряду ознак, у вигляді фасетної структури (фасет – одна зі сторін об'єкта що розглядається, обмежена сукупність однорідних значень згідно визначеної класифікаційної ознаки) та класифікаційні індекси синтезуються шляхом комбінування фасетних ознак у відповідності з фасетною формулою [8]. Класифікація складається з ряду стандартних, не пов'язаних між собою переліків, таблиць [5, С. 38-39]. Тобто, на відміну від лінійних схем з єдиною таблицею рубрик і характерною твердістю, у яких для більшості зрозумілих даних готові індекси, Шіалі Ранганатан створив кілька самостійних таблиць, що мають велику гнучкість.

Таким чином, фасетний метод класифікації – компенсує недоліки ієрархічного методу класифікації. При цьому методі класифікації початкова множина об'єктів може незалежно поділятися на класифікаційні угруповання з використанням однієї з образних ознак. Кожна ознака фасетної класифікації відповідає фасеті, яка є списком значень цієї класифікації (колір: червоний, зелений; професія: інженер, бухгалтер). Фасет – набір значень однієї ознаки

класифікації[7]. Фасети взаємно незалежні, а кожний об'єкт може одночасно входити в різні класифікаційні угруповання.

Фасетна класифікація – один з яскравих представників неієрархічної системи організації інформації, в якій прості поняття розподілені у фасетах – групах однорідних термінів [575, С. 198], що пов'язані узагальненням одного якогось признаку. Її структура є прямим відображенням системної властивості класифікації, адже є по суті фасетною, тобто основана на розділенні класифікаційного об'єкту за декількома класифікаційними признаками одночасно. В даному випадку йдеться про фасетний признак – будь-який класифікаційний признак, що використовується для групування понять в фасетні ряди. Системність структури підтверджується й тим, що клас розділяється у відповідності до класифікаційного (фасетного) признаку, в результаті чого утворюються підкласи, які в свою чергу формують фасетний ряд. Представлення класів (підкласів) класифікаційної системи у формі певного рядку, вказує на лінійність такої класифікації – системи, яка перелічує всі предмети, що підлягають класифікації [240, С. 32]. Таким чином, як зазначалося вище, ми маємо систему, яка виражає процес систематичного повторення елементів, що властиво для систем систематичної організації.

Так, розглядаючи один з основних класів «2 Бібліотекознавство» фасетної «Класифікації двокрапкою» Ш. Ранганатана [439] (далі Класифікація двокрапкою), можна пересвідчитись у *фасетизованій лінійності* організації інформації. В даному основному класі інформація розрізняється у трьох напрямках: «Бібліотеки», «Матеріали», «Проблеми». Більше того, спосіб утворення ізолатів¹ тут передбачено шляхом перерахування, що наочно видно в розшифровці самих фасетів (Табл. 1):

Табл. 1. Фасети класу «2 Бібліотекознавство» Класифікації

Фасети	Зміст	Спосіб утворення ізолату
---------------	--------------	---------------------------------

¹ Кожне ділення фасета називається фокусом ізолату або просто ізолатом [439, С. 44].

[P]	Бібліотеки	Перерахуванням
[M]	Матеріали	----//----
[E] [2P]	Проблеми	----//----

Принагідно варто зазначити, що вказані вище напрямки («Бібліотеки», «Матеріали», «Проблеми») є по суті змістом відповідних фасетів: [P], [M], [E] [2P]. Таким чином фасетна формула класу «2 Бібліотекознавство» Класифікації двокрапкою буде такою: 2[P],[M],[E] [2P]. Словесне вираження даної формули можна представити у такій формі: 2[Бібліотеки][Матеріали][Проблеми]. Таким чином, ми спостерігаємо представлення груп-характеристик (фасетів) в послідовному порядку, коли поняття «бібліотекознавство» по черзі розкривають три окремі поняття «бібліотеки», «матеріали», «проблеми», які формулюють інформативність даного терміну своєю змістовністю в порядку черги – від першого до останнього.

Очевидним є той факт, що фасетна формула класу «2 Бібліотекознавство» може видозмінюватись і мати вигляд принаймні в шести різних випадках:

- 1) 2[P],[M],[E] [2P]
- 2) 2[P],[E] [2P],[M]
- 3) 2[E] [2P],[M],[P]
- 4) 2[E] [2P],[P],[M]
- 5) 2[M],[E] [2P],[P]
- 6) 2[M],[P],[E] [2P]

В словесній формі це виглядатиме наступним чином:

- 1) 2[Бібліотеки][Матеріали][Проблеми]
- 2) 2[Бібліотеки][Проблеми][Матеріали]
- 3) 2[Проблеми][Матеріали][Бібліотеки]
- 4) 2[Проблеми][Бібліотеки][Матеріали]
- 5) 2[Матеріали][Проблеми][Бібліотеки]

б) 2[Матеріали][Бібліотеки][Проблеми]

З іншого боку, в тому то і особливість представлення фасетів шляхом їх послідовного перерахування, що в даному випадку від черги того чи іншого фасету на першому, другому чи третьому місці, залежить правильність і відповідність розкриття поняття у вигляді індексу.

Більше того, послідовність в даній класифікації і визначає остаточний зміст поняття – у відповідності до того, який фасет і на якому місці він буде стояти в фасетній формулі, залежить зміст та змістовність індексу. Так, наприклад, поняття «Комплектування національних бібліотек періодикою» буде виражено наступним індексом: 213:46:81 – де «2» це індекс класу «Бібліотекознавство», «13» це «Національні бібліотеки» в фасеті [P], «46» це «Періодика» в фасеті [M], «81» це «Комплектування» в фасеті [E] [2P]. Враховуючи логічність викладення матеріалу, доцільнішим було б представлення розглядуваного поняття таким індексом: 281:13:46, що в словесній формі має наступне вираження: Бібліотекознавство Комплектування:Національні бібліотеки:Періодика. Але в аспекті пріоритетності актуальності розкриття суті індексу, важливо саме змістовне навантаження кожного з фасетів, що є групами-характеристиками класу «2 Бібліотекознавство». З цього випливає, що саме послідовність виражена фасетною формулою, у відповідності до змістовної важливості фасетів, визначає характер індексу того чи іншого поняття, а значить в процесі індексування інформації здійснюється систематика останньої і, таким чином, Класифікація двокрапкою характеризується *систематичністю* структури.

Фасетна класифікація проста, гнучка в використанні, на відміну від ієрархічної, краще пристосована для машинної обробки, спрощує виділення будь-яких ознак і дозволяє групувати будь-які елементи, що класифікуються, в будь-якому поєднанні ознак [7]. Основною перевагою фасетної класифікації є гнучкість, яка дозволяє систематизувати об'єкти по необхідному набору ознак і здійснювати інформаційний пошук при будь-

якому поєднанні фасетів. Вона добре пристосована для комп'ютерного формування підмножин на основі заданого переліку ознак, але менш зручна для ручної обробки інформації [8].

Деякі бібліотекарі вважають, що ограновування фасетом інформації є не тільки зручною моделлю для надання мета даних а й реальним інструментом впорядкування знань в мережі Інтернет [13]. Так, наприклад, каталог пошукової системи Яндекс (Yandex) побудований з використанням фасетної класифікації. Основними фасетами для специфікації пошукового образу в ньому є: тема, регіон, жанр, джерело інформації, адресат інформації, що перегукується з концепцією розробленої Шіалі Ранганатаном.

З іншого боку, ще в 2004 р. інформаціолог, бібліотекар зі світовим ім'ям Алірез Норузі, екстраполював згадані вище закони Ранганатана в Веб-площину реалій сьогодення і, як результат, ним було сформульовано такі закони: 1. Web resources are for use; 2. Every user his or her web resource, 3. Every web resource its user, 4. Save the time of the user, 5. The Web is a growing organism. Таким чином, ми бачимо, наскільки органічно застосовуються сьогодні сентенції видатного Ранганатана та в якій мірі основні поділи Класифікації Двокрапкою актуальні і сьогодні:

Не зважаючи на те, що основні здобутки бібліотекознавця пов'язані з часом роботи в Мадраському університеті, його професійна кар'єра протікала не лише тут. Також Шіалі Ранганатан займав посади директора університетських бібліотек у Бенаресі (Benares), Делі (Delhi), Бангалорі (Bangalore). Одночасно керував створеними за його ініціативою бібліотечним журналом, вищою бібліотечною школою та бібліотечною асоціацією [9].

У 1930 р. він запропонував проект закону про публічні бібліотеки, який в 1948 р. було прийнято спочатку у штаті Мадрас, а потім у інших штатах країни. Він був президентом Індійської бібліотечної асоціації з 1944 по 1953 рік проте не використовував цю посаду собі на вигоду. Так, в суперечці в середовищі бібліотеки Делі навколо обрання системи систематизації літератури – Д'юї чи класифікації двокрапкою було обрану першу, а не

дітище президента бібліотечної асоціації країни [12]. І це не зважаючи на те, що Шіалі Ранганатан займав почесне звання професора університету в Делі з 1949 по 1955 рік, взагалі допоміг побудувати наукові програми його бібліотеки. Всього ж, докторських ступенів у нього було 6 або 7 [6, С. 2].

Шіалі Ранганатан відвідав США і Канаду, багато країн Західної Європи і Скандинавії, Югославію, Польщу і СРСР, Японію. Лише одного разу йому було запропоновано вибрати університет в Європі, в якому він захотів би працювати. Він обрав північну Швейцарію де науковець і працюватиме з 1955 по 1957 роки. Коли ректорат дізнався, що у професора є докторська ступінь з математики, йому було запропоновано читати курс з теорії груп, але Ранганатан відмовився : «У моїх заняттях вищої алгеброю перерва склала два десятиліття, за ці роки в топології відбулося багато нового» [6, С. 2].

Він був організатором кількох міжнародних шкіл, його навчальні курси проходили в бібліотечних закладах Великобританії, Данії, Канаді, Норвегії, Польщі, США, Німеччини, Японії [4].

Як бачимо, міжнародне визнання здобутків Шіалі Ранганатана відбулося ще за життя бібліотекознавця. У 1957 р. він був обраний почесним членом Міжнародної федерації документації (FID) і був віце-президентом Бібліотечної асоціації Великобританії [12].

За значний внесок у розвиток бібліотекознавства доктор математики, професор Шіалі Рамамріта Ранганатан був нагороджений державною нагородою країни - Падма Шрі. Це четверта з вищих громадянських нагород Індії і вручається вона урядом країни як знак визнання видатного внеску громадянина в тій чи іншій царині – освіта, мистецтво, література, спорт, тощо [3].

Остаточним великим досягненням Ranganathan було створення науково-дослідного центру в Індійському інституті в Бангалорі у 1962 р. [13].

В останні роки свого життя хвороба прикувала Ранганатана до ліжка. 27 вересня 1972 р. великий бібліотекознавець зі світовим іменем помер від ускладнень бронхіту [12].

Таким чином, можна зробити висновок, що внесок Шіалі Раммамріті Ранганатана у розвиток справи класифікації складно переоцінити. Математик за освітою, він зумів ефективно використати методологічний інструментарій точних наук для потреб гуманітарної науки – бібліотечної систематизації інформації. Він чи не вперше почав розглядати роботу бібліотек та збільшення обсягів інформації і становлення інформаційного суспільства в одній площині, як взаємопов'язані процеси з неодмінними взаємними впливами.

Поглянувши на процеси класифікації не як на рутинну фіксацію вихідних даних одиниць зберігання в бібліотечних установах, а як на динамічний процес творення наукового упорядкування знань з творенням вже наявних міжгалузевих зв'язків і, з огляду на невпинний розвиток здобутків людства, потенційну можливість виникнення нових зв'язків в майбутньому, Шіалі Ранганатану вдалося створити оригінальний механізм систематизації інформації – Класифікацію Двокрапкою, який і до сьогодні є не просто актуальним, а й знаходить нові форми реалізації в Веб-орієнтованому просторі.

Список використаної літератури

1. Копанєва Вікторія Олександрівна. Закони Ранганатана та Інтернет [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua/articles/2009/09kvozri.html>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 25 січня 2014 р.
2. Личность в истории // Библиогазета. – Вып.8(апрель). – 2009 г. – С. 4-5.
3. Падма Шри [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Падма_Шри.– Загл. с экрана. – Дата просмотра: 29 января 2014 г.
4. Ранганатан Шіалі Рамамріта [Електроний ресурс] – Режим доступу: http://mapyourinfo.com/wiki/uk.wikipedia.org/Шіалі_Ранганатан_Рімамріта/. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 27 січня 2014 р.
5. Сербін О. Бібліотечно-бібліографічні класифікації: історична еволюція та сучасні тенденції розвитку/ НАН України. Нац. Б-ка України ім. В.І.Вернадського.-К.,2009.-139с.
6. Сукиасян Э. Р. Пять законов библиотечной науки Ш. Р. Ранганатана. Современное прочтение. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2012/disk/002.pdf>. – Загл. с экрана. – Дата просмотра: 29 января 2014 г.
7. Фасетна класифікація [Електроний ресурс] – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Фасетна_класифікація. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 30 січня 2014 р.
8. Фасетная классификация [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Фасетная_классификация. – Загл. с экрана. – Дата просмотра: 30 января 2014 г.
9. Current comments [Electronic resource].– Access mode: URL:<http://www.garfield.library.upenn.edu/essays/v7p045y1984.pdf>– Title from screen.– Date of access: 27 January 2014.

10. Knowledge organization at DIS [Electronic resource].– Access mode: URL: <http://www.ucl.ac.uk/infostudies/research/knowledgeorganization/>. – Title from screen.– Date of access: 30 January 2014.
11. Ranganathan, S. R. (Shiyali Ramamrita) 1892-1972 [Electronic resource].– Access mode: URL: <http://worldcat.org/identities/lccn-n50-53919>. – Title from screen.– Date of access: 25 January 2014.
12. Shiyali Ramamrita Ranganathan [Electronic resource].– Access mode: URL: http://en.wikipedia.org/wiki/S._R._Ranganathan. – Title from screen.– Date of access: 25 January 2014.
13. Shiyali Ramamrita Ranganathan [Electronic resource].– Access mode: URL: http://hlwiki.slais.ubc.ca/index.php/Shiyali_Ramamrita_Ranganathan. – Title from screen.– Date of access: 27 January 2014.
14. Shiyali Ramamrita Ranganathan [Electronic resource].– Access mode: URL:<http://w3.uniroma1.it/vrd/mathematics/I-Ranganathan.html>. – Title from screen.– Date of access: 27 January 2014.
15. Steckel Mike. Ranganathan for IAs[Electronic resource].– Access mode: URL:http://www.boxesandarrows.com/view/ranganathan_for_ias. – Title from screen.– Date of access: 30 January 2014.
16. Ranganathan S.R. Colon Classification. Basic Classification (6th edition). – New Delhi : Ess Ess Publications. – 2006. – 422 p.
17. Ranganathan S.R. The Five Laws of Library Science. – New Delhi : Ess Ess Publications. – 2006. – 482 p.
18. Ranganathan S.R. Philosophy of Library Classification. – New Delhi : Ess Ess Publications. – 2006. – 134 p.
19. Ranganathan S.R. Classified Catalogue Code. – New Delhi : Ess Ess Publications. – 2006. – 644 p.
20. Ranganathan S.R. Library Book Selection. – New Delhi : Ess Ess Publications. – 2006. – 436 p.